

YUNANİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ (KKE) ve MAKEDONYA SORUNU (1946 – 49)

Deniz Ertuğ
Atina Üniversitesi
Felsefe Bölümü Doktora Öğrencisi

• • •

Özet

19. yüzyıldan itibaren Makedonya üzerindeki mücadele Balkan komünist partilerini kendi ideolojik prensipleri ile çatışmaya sürükledi. Tüm bu partiler bölgeye yönelik milliyetçi bir politika ortaya koydular. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı Yunanistan Komünist Partisi (KKE)'nin Makedonya sorunu ile ilgili politikasının Marksist-Leninist gelenekle uyuşup uyuşmadığının analiz edilmesidir. Çalışmanın ilk bölümünde Marksist geleneğin “ulusal sorun”a dair bakış açısı ana hatlarıyla belirtilmiş ve 1900-1930 süreci detaylandırılmıştır. İkinci bölüm partinin Makedonya politikasının Stalin'in baskısına karşı parti içinden gelen muhalif kanat tarafından belirlendiği 1930'lu yıllara ayrılmıştır. Üçüncü ve dördüncü bölümde ise iç savaşın sonuna yaklaşıldığı 1940'lar ele alınmıştır. Son bölümde iç savaşın bitişiyle partinin Makedonya politikasında yaptığı yeni düzenlemelere değinilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yunanistan Komünist Partisi, Makedonya Sorunu, Slavo-Makedon, Yugoslavya Komünist Partisi, Josip Broz Tito

*The Communist Party of Greece (KKE) and the Macedonian Question
(1946 – 49)*

Abstract

The struggle over Macedonia from the nineteenth century onwards led the Balkan communist parties to a major conflict with their own ideological principles. All of these parties demonstrated a rather nationalist political attitude regarding the region. In this context, the aim of this study is to analyse whether the Macedonian policy of the KKE (the Communist Party of Greece) is in accordance with the traditional Marxist-Leninist position on the “national question”. In the first part the Marxist perspective on the national question is explained in a broad sense and the period of 1900-1930 is elaborated. In the second part, the the Macedonian policy of the party during 1930s is focused which was driven by the inner party reaction against Stalin. The third and the fourth chapters are on the 1940s which were remarked by the end of the Greek civil war. In the last chapter the new regulations on the Macedonian policy of the party which were made after the Greek civil war are elaborated.

Keywords: The Communist Party of Greece, the Macedonian Question, Slavo-Macedonians, The Communist Party of Yugoslavia, Josip Broz Tito.

Yunanistan Komünist Partisi (KKE) ve Makedonya Sorunu (1946 – 49)

Giriş

Bu çalışmada Yunanistan Komünist Partisi (KKE)'nin “Makedonya Sorunu”na yönelik politikası değerlendirilecektir. Çalışmanın öncelikli amacı, KKE'nin bir Balkan komünist partisi örneği olarak, kendi ülke sınırlarını ilgilendiren bu mesele söz konusu olduğunda Marksist-Leninist geleneğin prensiplerine ne ölçüde bağlı kaldığının analizini yapmaktır. Görüleceği üzere, KKE diğer Balkan komünist partilerinden farklı bir şekilde davranmamış, Yunanistan'ın toprak bütünlüğünü ilgilendiren bir konuda “küçük burjuva milliyetçiliği”ne hapsolmuştur. Yani KKE “Makedonya Sorunu” ile ilgili olarak son derece stratejik ve buna bağlı olarak da dengesiz bir politika izlemiş, kimi zaman Marksist-Leninist prensiplerle bağdaşır bir yol izlerken, kimi zaman da tamamen milliyetçi reflekslerle hareket etmiştir.

1. Makedonya’da Perde Açılıyor

Makedonya 19.yüzyıldan itibaren bölge devletlerinin çıkarlarının çatıştığı büyük bir mücadele alanı¹ olmuştur. Dolayısıyla Yunanistan'ın bu

¹Makedonya meselesinin çıkış noktası, 1877-78 Osmanlı Rus Savaşının ardından imzalanan “Aya Stefanos Antlaşması”na dayanmaktadır. Bu antlaşmanın Rusya’ya önemli avantajlar sağlamasından rahatsızlık duyan Büyük Güçlerin müdahalesi neticesinde Aya Stefanos yerine Berlin Antlaşması imzalanmıştır. Berlin antlaşması ile ilk antlaşmanın öngördüğü “Büyük Bulgaristan” parçalanmış ve Bulgar idaresine bırakılmış olan Makedonya, ıslahat yapılması şartıyla yeniden Osmanlı yönetimine verilmiştir. Bu dönemden itibaren Makedonya büyük bir mücadele alanı haline gelmiştir. Bölgede Rumların kurumsallaşmış eğitim ağı ile yayılma çabasına karşılık

bölgeye ilgisi uzun bir geçmişe sahiptir. Bu nedenle 1900’lü yılların başlarında ülkede gelişen işçi hareketinin sonucunda kurulmuş olan Yunanistan Komünist Partisi (KKE) de bölgeyle ilgili sürekli devam eden bu tartışmada bir taraf olmak durumunda kalmıştır. Fakat partinin buradaki en büyük açmazı, henüz bir parti olarak olgunlaşmamışken bu meselenin “Marksist bir çözüm” sunması için önüne getirilmesidir. Çünkü bu yetersizlik, KKE’nin meseleyle ilgili kendi bakış açısını ortaya koymasına engel olmuş, parti bölgedeki diğer komünist partilerin sunduğu önerileri değerlendirmek durumunda kalmıştır. Partinin kuruluşundan 1930lu yıllara kadar Makedonya bölgesinde yaşayan Slavo-Makedonlar ve bölgedeki “ulusal sorun” ile ilgili olarak izlediği politika değerlendirilirken bu noktalar göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak partinin Makedonya politikasında Marksist-Leninist bakış açısını ne kadar yansıtabildiğine dair bir değerlendirmeye varmadan önce, kısaca Marksist-Leninist geleneğin “ulusal sorun”la ilgili yaklaşımını belirtmek yerinde olacaktır.

a. Marksist Geleneğin “Uluslararası Sorun”u²

Marx ve Engels’in çalışmalarında “ulusal sorun”la ilgili olarak açık ve belirli bir değerlendirme bulunmamaktadır; ancak Polonya ve İrlanda örnekleri üzerinden bu konuda bazı düşüncelerini ortaya koymuşlardır. Bu düşünceler göz önüne alındığında, iki düşünürün de “ulusal sorunu” sınıf mücadelesinden ayırmadan ele aldıkları söylenebilir. Marx’a göre, “ulusal sorun”la dair analizlerde kıstas olarak iki unsur belirleyicidir; enternasyonalizm ve işçi devrimi (Woods ve Grant, 2000). Bu bağlamda, Marx’ın “proletaryanın yurdu yoktur” önermesi de anlam kazanmaktadır. Zira Marx, ulusal kimlikten çok sınıfsal kimliği temel alarak, ulusal kimliği geri plana atmıştır (Löwy, 1977:65-66). Marx’ın anlayışının daha açık bir şekilde anlaşılabilmesi için bir örnek vermek yeterli olacaktır. Örneğin Marx, Polonya’nın Rusya’ya karşı verdiği mücadeleyi, Rus çarını işçi sınıfının baş düşmanı olarak gördüğü ve dünya

Bulgarlar ve Sırlar da faaliyetlerini arttırmışlardır. Bu kültürel mücadele bir süre sonra askeri alana da taşınmıştır. Öte yandan 1893’te “Makedonya Devrimci Örgütü”nün (IMRO) kurulması, mücadeleye “Slavo-Makedon” unsurun da katılmasına neden olmuştur (Bu dönemle ilgili bkz. Hacısalıhoğlu, 2008).

²Bu çalışmada “Marksist gelenek” ifadesi ile “ulusal sorun”la ilgili Marx, Engels ve Lenin’in fikirlerinin temel alındığı görüş kastedilmektedir. Troçki, Luxembourg, Bauer gibi Marksist akımdan gelen başka düşünürlerin bu konuyla ilgili fikirlerine burada yer verilmeyecektir. Zira çalışmanın merkezi temel Marksist diskur ile KKE’nin bağdaşıp bağdaşmaması sorunsalıdır.

devrimi açısından bu düşmanın zayıflatılmasına hizmet edeceğini düşündüğünden desteklemiş fakat Polonya milliyetçiliğini savunmamıştır.

Marx ve Engels'in "ulusal sorun" perspektifini bir adım öteye taşıyan ve bu konuyla ilgili daha somut ve belirgin değerlendirmeler ortaya koyan kişi Lenin olmuştur. Lenin de "ulusal sorun"u sınıf mücadelesine tabi tutmuştur. Bir yandan self determinasyon hakkının bir prensip olarak desteklenmesini savunurken, işçi sınıfının genel çıkarlarıyla çelişecek şekilde, sınıfsal bir bölünmeye yol açacak hiçbir ulusal mücadelenin de desteklenmemesi gerektiğini ileri sürmüştür. Daha açık bir ifadeyle, Lenin halkların self-determinasyon hakkına sahip olduklarını belirtmiş ve bunu savunmuştur ancak işçi sınıfını dağıtacak ve birbirine düşman edecek ve böylece dünya devrimine engel olacak bir milli mücadeleye karşı çıkmıştır. Her ne sebeple olursa olsun bir ulusal mücadeleye destek çıkmak yalnızca küçük burjuvazinin tavrıdır. Dolayısıyla, her koşulda self-determinasyon bir hak olarak gözetilirken, bunun sonucu olacak bir bölünme her zaman desteklenmez ve bunu savunan (bölünmeyi) her ulusal hareket Marksizm adı altında savunulamaz. Örneğin Lenin Marx'ın desteklemiş olduğu Polonya mücadelesinin artık desteklenmemesi gerektiğini çünkü Rusya'da bir işçi sınıfının olgunlaşmış olduğunu ve devrimin bu sınıf yoluyla yapılabileceğini ileri sürmüştür. Polonyalı işçilerin ulusal bir mücadeleye girmek yerine, Rusya ve Almanya'daki devrimi beklemelerinin daha doğru olacağını söylemiştir. Yani önemli olan dünya devriminin gerçekleşmesi için gereken koşulları yaratacak şekilde hareket etmektir. Buna engel olacak bir ulusal hareket Marksistlerce desteklenemez.

Bununla beraber, Rus Devriminden sonra Bolşeviklerin Ermeni Taşnak ve Ukrayna'nın Rada hareketine karşı mücadele etmeleri de Lenin'in ulusal soruna yaklaşımını göstermektedir. Lenin'e göre, Ukraynalıların ve Ermenilerin self-determinasyon hakkı savunulabilir ancak emperyalizmin hizmetinde olan bir ulusal mücadele Bolşeviklerce desteklenmemeli, tam tersine bu tür bir harekete karşı mücadele edilmelidir. Lenin tüm milliyetçilere ve özellikle Rus milliyetçiliğine karşı çıkılması gerektiğini savunurken, bu konudaki tavrı bir ulusal hareketin emperyalizmin çıkarına olup olmasının belirlediğini vurgular.

Her ulusun self-determinasyon hakkını bir hak olarak savunan ve tanıyan Lenin, buna rağmen, gönüllü asimilasyona olumlu yaklaşmıştır. Fakat bu asimilasyon kesinlikle zorla olmamalı, sosyalist bir devlet içinde farklı etnik kökenlerden gelen insanlar bir arada yaşayabilmelidirler. Lenin'in görüşlerini daha açık bir şekilde ifade edebilmek için, Alan Woods ve Ted Grant'in verdiği örnek üzerinden gitmek yerinde olacaktır. Buna göre, örneğin Quebec'lilerin Kanada'dan ayrılması sorununu ele alırsak, Quebec halkının bir halk olmasından dolayı self-determinasyon hakkı sabittir ve bu nedenle de eğer

halkın çoğunluğu ayrılmadan yanaysa, böyle bir durumda ayrılmaları doğru ve desteklenir bir harekettir. Ancak sosyalist nitelikteki Kanada sınırları dahilinde bir arada yaşamak mümkünse, o zaman Marksist hareketin böyle bir çözüme taraftar olması gerekir. Çünkü böyle bir çözüm işçi hareketinin bölünmesini engelleyecek ve iki farklı ulusu işçi sınıflarını da bölecek ve karşı karşı getirecek bir kargaşa ortamından uzak tutarak, dünya devrimine katkı sağlayacaktır. Buradan hareketle, Lenin'in "ulusal sorun"a Marx ve Engels'in ortaya koyduğu görüşlerle bağdaşır şekilde ancak bundan daha toparlayıcı ve kapsamlı bir çözüm önerisi getirdiği söylenebilir (Woods ve Grant, 2000).

Marksist-Leninist diskurun "ulusal sorun"la ilgili genel prensiplerine kısaca değindikten sonra, Balkanlarda bir mücadele alanı olan Makedonya'daki "ulusal sorun"la ilgili KKE'nin politikasının değerlendirilmesine geçilebilir. Burada dönemsel olarak KKE'nin Slavo-Makedon halkının self-determinasyon hakkı, kültürel haklar, ayrılma ve asimilasyon vs. gibi kavramlar üzerinden gidilerek Marksist-Leninist prensipleri Makedonya politikasında uygulayıp uygulamadığı değerlendirilecektir.

b. "Makedonya Sorunu"na Acil Çözüm

Daha önce değinildiği üzere, KKE yönetimi bir bölge partisi olarak Makedonya konusunda bir çözüm üretmek zorunda kaldığında henüz yeni geliştiği bir süreçten geçmekte olduğu için, kendisine sunulan önerileri değerlendirmekle yetinmek durumunda kalmış, kendine ait bir çözüm önerisi geliştirememiştir. Yani bu konuda ilk öneri, parti içinden gelmemiş, daha çok partiye Sırp ve Bulgar komünist partileri üyelerince dışarıdan benimsetilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle bu dönemde KKE'nin politikasının anlaşılabilirliği büyük ölçüde Bulgar ve Sırp partilerinin politikalarının anlaşılmasına bağlıdır. Dolayısıyla çalışmanın bu bölümünde bu iki partinin politikalarına da yer verilecektir.

Makedonya bölgesine dair ilk öneri, Balkanlarda bir federal cumhuriyetin kurulmasıdır. Ancak bunun gerçekleştirilebilmesi amacıyla ortak bir mücadelenin verilebilmesi için derhal Sosyal Demokrat Balkan Federasyonu oluşturulmalıydı. Fakat bunun kurulması Makedonya henüz Osmanlı hakimiyeti altında olduğundan, öncelikle bölgenin bağımsız olmasına bağlıydı³.

İşte tam da bu noktada Makedonya bölgesinin geleceği Balkanlarda kurulacak federasyonun merkezinde bulunduğundan, ayrı bir önem arz

³Çok geçmeden Balkan Savaşları sonucundaki Bükreş Antlaşması (1913) ile bölgede Osmanlıların egemenliği son bulunca bu plan için gereken ön koşul sağlanmış oldu.

ediyordu. Teoride enternasyonalist bir kimlik taşıması ön görülen federasyonun kurulmasına dair öneri tartışılırken, komünist partilerin tavrı hiçbir şekilde enternasyonalizm ile bağdaşmamaktaydı. Gerçekten burada dikkat çekici olan, üç ülkenin (Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan) ideolojik prensiplerini bir kenara bırakarak bölge için ulusal mücadele içine girmeleridir. Her ülkenin komünist parti yönetimi içinden geldiği geleneği unutarak, kendi ülkelerinin milliyetçi hareketinin tavrını adeta taklit etmiştir. Özellikle Bulgar ve Sırp komünist partilerinin politikaları tartışma götürmeyecek kadar açıktır. Bulgar ve Sırp sosyalistlerinin bu şovenist tavrının arkasında Vardar Vadisi ve Selanik'in ele geçirilmesi yoluyla Ege Denizi'ne ulaşma amacı yatıyordu. Yani Makedonya'daki hakimiyet Ege Denizinin ele geçirilmesini sağlayacaktı (Papapanagiotou, 1992: 21-24). Dolayısıyla bölgeye dair önerilen federasyon çözümünün kalıcı olmayacağı partilerin tavırlarından açıkça görülüyordu. Aslında Sırp ve Bulgar komünistler için önemli olan bölgenin Yunanistan'dan kopartılmasıydı. Bu bağlamda, kurulacak bir federasyon bölge üzerinde Sırp ve Bulgar emellerini gerçekleştirmek için bir ilk basamak olacaktı.

Bu çerçevede, KKE'ye ilk baskı Bulgar Komünist Partisinden (BKP) gelmiştir. 1921 Baharında 3. Dünya Kongresine katılmak için Moskova'ya giden Giorgos Georgiadis, Moskova'daki toplantıdan sonra Bulgar komünistleri ile yaptığı görüşmede ciddi bir baskı ile karşılaşmıştır. Daha sonra BKP'nin Genel Sekreteri olacak olan Vasili Kolarov Georgiadis'ten Bulgar-Makedonların⁴ desteğini kazanmalarını ve onları reaksiyoner (gerici) hareketten ayırarak Bulgar Partisine destek vermeleri için ikna etmelerini istemiştir. Eğer BKP milliyetçi bir anlayıştan uzak olsaydı, Slavo-Makedonları KKE içinde birleştirip Yunanistan'da bir işçi devrimini desteklerdi. Fakat bunun yerine Slavo-Makedonları Bulgar kimliği içinde gördüğünü açıkça belli ederek, bu halkı Bulgar-Makedon olarak nitelemekte ve sırf ulusal kimliği temel alarak –ki bu da tartışmalıdır- bu halkın BKP hareketi içinde yer almasını talep etmiştir. Georgiadis bu teklife olumlu yaklaşmadığı halde, partinin henüz bu konuyla ilgili kendine ait bir önerisi olmaması nedeniyle, özel bir tepki de verememiştir.

Ancak Bulgar Komünist Partisi yönetimi bu konudaki ısrarını sürdürmüştür. 1922 yılının Mayıs ayında toplanan BKP Merkez Komitesi birleşik oturumunda Kolarov, üç ülkedeki Makedonya bölgelerinin birleşiminden oluşacak bir büyük Makedonya'dan söz etmiş, bu plan yine KKE temsilcisi tarafından reddedilmiştir. Ancak parti içindeki Komintern yanlısı kanadın baskın olması ve Yunanistan'ın yenilgisinden sonra Küçük Asya'dan dönen komünistlerin Bulgaristan'ın Makedonya konusundaki taleplerini

⁴Yunan Makedonyasındaki Slavo-Makedon halkını kastetmektedir.

desteklemesi sonucunda KKE, Balkanlarda bir devlet kurma amacını taşıyan “Makedon” azınlığın varlığını tanımak zorunda kalmıştır. Burada iki nokta dikkat çekmektedir; BKP’nin Makedonya’yı bir bütün olarak birleştirmek ve oradaki halkın Bulgar olduğu iddiası üzerinden bölgeyi Bulgaristan’a katmak amacıyla olması, KKE’nin de Makedonya bölgesinin halkının varlığını kabul etmeyi reddetmesi. Bu durum her iki partinin de Marksist-Leninist geleneğin “ulusal sorun” bağlamında ortaya koyduğu prensipleri gereğince yerine getiremediğini kanıtlamaktadır.

Balkan Komünist Partilerinin milliyetçilikten vazgeçmedikleri 1923 Kasım’ında yapılan Balkan Komünist Federasyonunun (BKF) 6.Toplantısındaki tartışmalardan da anlaşılmaktadır. Bu toplantıda özellikle BKF liderleri Slavo-Makedonlar arasında Makedonya’daki tüm halklar için gerçek özgürlüğün sağlanacağı IMRO’nun liderliğinde bir özerk Makedonya’nın kurulmasını ve bunun yanı sıra Trakya bölgesi için de benzer bir planı savunuyorlardı. Bu federasyonun içinde birer etnisite olarak “Makedon”lar ve “Trakyalı”lar da yer alacaktı. Bu öneri BKP liderlerinin arzu ettiği plana uygundu fakat Marksist-Leninist prensiplerle ne derece bağdaştığı tartışmalıdır. Zira IMRO gibi milliyetçi bir hareketin liderliğinde kurulacak Makedonya’nın özerk olmasının Marksist anlamda bir geçerliliği olmayacaktı. Bu tamamen Makedonya’yı Bulgaristan’a bağlayacak milliyetçi bir öneriydi. Bu önerinin ideolojik açıdan tek elle tutulur yanı “Makedonlar” adıyla Slavo-Makedonların ve “Trakyalıların” varlığının KKE tarafından tanınmasıdır.

Bu öneriyi Bulgar ve Yugoslav komünistlerinin kabul ederek, KKE’nin bu karara karşı çıkması ve BKF’ye bir protesto mektubu sunması (Papapanagiotou, 1992: 42-52), her partinin kendi ulusal çıkarını savunuyor olduğunu göstermektedir. Slavo-Makedonları Bulgar olarak gören BKP bölgeyi Makedonya olarak özerkleştirip, Bulgaristan’a bağlamayı, Yugoslavya Komünist Partisi (YKP) de Slavo-Makedonların “Makedon”lar olarak tanınmasını istiyorlardı ve bu plan isteklerine uygundu. KKE ise bölgenin Yunanistan’dan koparılacağından endişe ediyordu ve bu sebeple ülkesinin sınırlarını savunmak amacıyla bu öneriye şiddetle karşı çıkıyordu.

c. 1924 Kararı

KKE liderleri yaşanan bu gelişmeler karşısında “Makedonya Sorunu” ile ilgili somut bir politika geliştirmek durumunda olduklarını fark etmişlerdir. Çünkü diğer türlü Makedonya’nın kaderi hep diğer komünist partilerinin planları üzerinden yazılacaktı. Öte yandan, Komintern de KKE’ye Makedonya konusunda açık bir tavır göstermeleri yönünde baskı yapıyordu. Bu nedenle bu konuyu görüşmek için Yunan komünistlerinden Komintern’in 17 Haziran

1924'teki 5. Dünya Kongresine temsilci göndermeleri talebinde bulunuldu (Kousoulas, 1965: 56-58).

KKE aslında Komintern'in Yunanistan'ın Küçük Asya felaketi ve nüfus mübadelesi sonucunda içine düştüğü koşulları bildiğini ve bu nedenle onları "Makedonya Sorunu" gibi bir maceranın içine çekmeyeceklerini ve bu konunun önlerine getirilmeyeceğini düşünüyordu. Ancak Moskova'daki temsilcileri Maximos ve Pouliopoulos'un geri dönüşünden sonra durumun bekledikleri gibi olmadığı anlaşılmıştır (Papapanagiotou, 1992: 67). Moskova'daki toplantıda Maximos, tüm itirazlarına rağmen, Pouliopoulos'un ve Komintern'in baskısı altında KKE Merkez Komitesi adına Makedonya konusundaki kararı kabul etmiş, hatta 3. Olağanüstü Kongresinde "bağımsız Makedonya ve Trakya" sloganını benimsemek durumunda kalmıştır (Kousoulas, 1965: 58-60).

KKE'nin 24 Kasım 1924'teki toplantısından çıkan kararda Komintern'in baskısı açıktır. Hatta Komintern'in önde gelen isimlerinden Manouilski partinin bu meseleyle ilgili eylem planını dahi kendisi oluşturmuştur. Buna göre,

- 1) Partinin etnik sorunla ilgili politikasına dayanan ve Makedonlardan oluşan örgütlerin düzenlenmesi,
- 2) Makedonya ve Trakya'nın kendine has nitelikleri göz önünde bulundurularak parti politikasına da uygun düşecek şekilde, köylülerin taleplerinin uygulanması,
- 3) Makedon devrimci örgütlerinin birleştirilerek bir Makedon cephesi oluşturulması,
- 4) Benzer teşkilatların Sırbistan ve Bulgaristan'da da örgütlenmesi,
- 5) Yunan burjuvazisinin milliyetçiliğinin ifşa edilmesi,
- 6) Balkanlarda Makedonya için yapılan emperyalist savaflara dair anti-militer propagandanın uygulanması,
- 7) Burjuvazinin iskan politikasına karşı mücadele edilmesi.

partinin öncelikli hedefleri olacaktı. Bu alınan kararlara bakıldığında, "Makedon" ulusunun varlığını dünyaya duyurmak amacını taşıyan bir ayaklanmayı gerçekleştirme kararı almış olan IMRO'nun işbirliği ile Bulgar, Yunanistan ve Yugoslavya Komünist Partilerinden bir Makedon Komünist Partisi oluşturma hedefi ortaya çıkmıştır (Papapanagiotou, 1992: 78-79). Bu eylem planını kabul ederek KKE yalnızca Yunan burjuvazisinin milliyetçiliğine karşı mücadele edileceği, fakat Bulgar milliyetçileri IMRO'nun liderliğinin kabul edilebileceği gibi tuhaf ve ideolojik açıdan kabul edilemez bir karara imza atmıştır. Elbette partinin bu bağlamda kendi ülkesindeki milliyetçiliği reddetmesi, Marksist gelenekle bağdaşırken başka bir ülkenin

milliyetçi hareketinin liderliğini kabullenmesi çelişkili bir durum yaratmaktadır. Yine de, “Makedon” ve Trakya halklarının taleplerinin desteklenmesini kabul etmesi Marksist-Leninist geleneğe uygun düşmektedir.

Aslında KKE’nin eylem planının Marksist gelenekle çelişkili olması söz konusu dönemde bölge devletlerinin yapısı ile de ilgilidir. Bu dönemde Balkan ülkelerinin ekonomileri çoğunlukla tarıma dayanmaktaydı ve I. Dünya Savaşından sonraki mübadelelere rağmen yine de nüfusları homojen değildi. Bu şartlar altında yalnızca proletaryaya dönük sınıfsal bir politika yapmak kazançlı olmayacaktı. Bu nedenle köylüler ve etnik azınlıkları da hedef kitle içine dahil etmeliydiler. Zaten tarımla uğraşan gruplar da çoğunlukla etnik azınlıklardı. Böylece bir taşla iki kuş vurulabilirdi. Dolayısıyla bu plan, partinin ideolojik görünümü ama stratejik bir politika izlediğinin göstergesidir.

Aynı politika bağlamında, KKE’nin 3. Olağanüstü Kongresinin 7. kısmında partinin burjuvaziye karşı verilen mücadelede tüm köylülerin, işçilerin ve mazlum azınlıkların bir Balkan Federasyonu dahilinde bir araya gelmesini amaçladığı vurgulanmış ve Makedonya ve Trakya sorunlarına dair bu siyasi bakış açısı ile politika üreteceği belirtilmiştir (Kousoulas, 1965: 61).

Ancak bu politikanın hükümetin ve Yunan otoritelerinin tepkisini çekmesi üzerine partinin üyeleri hakkında kovuşturma başlatılmış ve KKE kadroları vatana ihanet suçlamasıyla tutuklanmışlardır (Papapanagiotou, 1992: 86). 1926 Ağustos’unda Pagkalos’un iktidardan düşmesinin ardından siyasi tutuklular serbest bırakılınca parti yeniden kendini toparlama sürecine girmiştir (Papapanagiotou, 1992: 88). KKE bu noktada Makedonya ve Trakya sorununu geri plana itmeyi siyaseten daha karlı bulmuştur. Çünkü değişen seçim sistemi ile beraber parlamentoda temsil şansı elde edilmesi mümkün hale gelmişti. Parti gündemine “ulusal sorun” yerine, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ve siyasi istikrarsızlıkları aldı. Bu değişim partiye gerçekten başarı sağladı ve böylece KKE, 7 Kasım 1926 seçimlerinde aldığı 41.982 oyla toplam oyların % 4.38’ni elde ederek (Kousoulas, 1965: 64-65) 10 milletvekili çıkarmayı başardı. Ancak seçimden sonra halihazırda canlı bulunan Makedonya meselesine geri dönmüştür. 3. Olağan Toplantıda bölgenin 1912 ve 1927 yılları arasındaki nüfus değişimi göz önüne alınarak Makedonya politikasında değişikliğe gidilmiştir.

Tablo 1. Makedonya’da 1912 ve 1927 Nüfus Dağılımı (Papapanagiotou, 1992: 92)

1912		1927	
Yunan (Patrikhanenin tanıdığı Ulahlar ve Makedonlar da dahil olmak üzere)	513.000	Yunan	1.341.000
Türk	415.000	Ulah	50.000
Makedon (Bulgar ayrılıkçısı)	119.000	Makedon	77.000
Diğerleri	98.000	Diğerleri	91.000

Böylece, “Makedon”ların “self-determinasyon” hakkının savunulması; tüm ezilen etnisitelerin kavgasına destek olunması prensibinin benimsenmesi kararı alındı. Bu alınan kararın Marksist diskura uygun olduğu söylenebilir. Zira self-determinasyon hakkı savunulmakta ve Yunan burjuvazisi tarafından baskı altında tutulan Slavo-Makedonlara arka çıkılmaktadır.

1930’lara yaklaşırken, partinin Makedonya sorunuyla ilgili en başından itibaren somut ve Marksist-Leninist prensiplere uygun bir politika geliştiremediği, istikrarsız ve çelişkili bir yol izlediği söylenebilir.

2. Makedonya Politikasında Yeni Dönem: 1930’lar

KKE’nin 1930’lu yıllarda Makedonya meselesine yönelik politikasında Stalin’in yönetime gelmiş olması ve partinin Bolşevikleştirilmesi belirleyici olmuştur (Papapanagiotou, 1992: 97-99).

Stalin’in yalnızca “ulusal sorun”la ilgili değil, hemen tüm alanlarda izlediği politika Marksist-Leninist geleneği çiğneyen bir yapıya sahiptir. Stalin 1924 yılına kadar Lenin’in enternasyonalist politikasını desteklemeyi sürdürmüştür. Ancak daha sonra gerçek fikirlerini uygulamaya koymayı başarmıştır. Öncelikle dünya devrimi konusunda farklı düşünen Stalin, Lenin’in dünya devrimi anlayışını kabul etmemiştir. Bilindiği gibi, Lenin’e göre tek bir ülkede burjuvazinin yıkılarak, proletarya hükümetinin kurulması sosyalizmin tamamen zafer kazandığı anlamına gelmiyordu. Yani tek ülkenin çabası ile sosyalizmin zafer kazanması mümkün değildi ve bir tek ülkede burjuvazinin ortadan kaldırılması yeterli değildi. Hele ki Rusya gibi köylü topluma sahip bir ülkenin çabaları dünya devrimini sürükleyecek nitelikte olamazdı. Farklı gelişmiş ülkelerin proletaryasının çabasına ihtiyaç vardı. 1926’ya gelindiğinde Stalin bunun tam tersi bir açıklama öne sürerek, “Tek ülkede sosyalizmin zaferi yeterlidir” görüşünü ortaya atmıştı. Buna göre, SSCB’nin başarısı yeterli olmaktadır. Buradan hareketle, Stalin’in politikasının

bir başka düşünsel temeli daha ortaya çıkmaktadır ki bu, tamamen “ulusal sorun” ile alakalıdır. Lenin, “ulusal sorun”u “ekmekle” ilişkilendirmişti. Kurulan planlı milli ekonomik model ile beklenen ekonomik gelişme sağlanmış, toplumsal yaşam şartları iyileşmiş ve kimliksel sorunlar bertaraf edilebilmişti. Lenin’in uygulamaya koyduğu sistemde özellikle en geri kalmış bölgelerde dahi büyük bir ekonomik ve toplumsal ilerleme sağlanmıştı. Fakat Stalin iktidara geldikten sonra, “Tek ülkede sosyalizmin zaferi”ni yeterli görmüş, bu devlette de Rusları toplumun dinamosu mevkisine yerleştirmiştir. Bu açıdan diğer bütün uluslar ezilmiştir. Stalin bizzat kendisi Marksist-Leninist gelenekten apayrı bir politik çizgiye kaydından sonra, diğer ülkelerin komünist partilerinin de kaderi değişmiştir.

Bunun sonucunda denilebilir ki, Ekim devriminden sonra Komünist Enternasyonal “ulusal konu”yla ilgili olarak doğru bir konum takınmayı başarmışken, Stalinizm’in güçlenmesi ile Üçüncü enternasyonalden sonra bütün ilkeler ortadan kaldırılmıştır. Böylece tüm yabancı komünist partilerin liderleri gözü kapalı şekilde Moskova’nın yöreğine girmek zorunda kaldılar (Woods ve Grant, 2000). KKE için de bundan farklı bir yol olamazdı. 1931 yılında Nikos Zachariades’in Komintern’in müdahalesi ile parti genel sekreteri olmasıyla KKE’nin Bolşevikleştirilmesi süreci de tamamlanmış oldu. Bu müdahalenin yarattığı etki, 23 Mart 1935’te düzenlenen Merkez Komite toplantısında Makedonya politikasına yönelik alınan kararda da ortaya çıkmıştır. Bu karara göre, parti Yunanistan’da yaşayan tüm etnik azınlıkların tam manasıyla etnik ve siyasal denliğini kabul ediyordu. Böylece, daha önceden kararlaştırılan, azınlıkların ülke kurarak ayrılma talepleri de dahil self-determinasyon haklarının savunulması veya daha önceki Makedonya’nın birliğinin ve bağımsızlığının desteklenmesi politikaları geçersiz kılındı (Papapanagiotou, 1992: 98-103).

Ayrıca KKE Aralık ayında düzenlenen 6. Kongre’de Makedonya ile ilgili olarak aldığı kararda, Slavo-Makedonların self-determinasyon hakkını tanımıştır. Bununla beraber, bu hak söz konusu etnik azınlığın ayrılması değil, egemen ulus ile birleşmesi şeklinde uygulanmalıydı. Öte yandan, etnik azınlığın siyasal ve etnik denliği kabul edilecekti.

Bu iki karar birlikte değerlendirildiğinde, parti yönetiminin aslında Marksist-Leninist diskura tam anlamıyla uyan bir çizgiye kaydığı ve Stalin’in bölge üzerindeki Rus hakimiyetini kurma çabalarına karşı durmaya çalıştığı söylenebilir. Papapanagiotou’ya göre, KKE böyle bir karar alarak, Stalin’in pragmatik politikasından kaçınmaya çalışmıştır. Öte yandan bu değişimin 1923-25 yıllarında partinin, “amirleri” tarafından uğradıkları tahkirlere bir cevap niteliği taşıdığı da söylenebilir (Papapanagiotou, 1992: 103-106). Ancak burada önemli olan nokta, partinin Stalin’in sosyalizm kisvesi altında uygulamaya çalıştığı Balkanlarda SSCB uydu kurma politikasına direnmesi

ve ideolojik prensiplerine sadık kalmasıdır. Bu kararda farklı etnik kimliklerin denkliliğinin tanınması ve bir ulusun lehine diğerinin yanında yer alınmaması Lenin'in savunduğu görüşlere uygundur. Zira Lenin işçi sınıfını böylece endişesi ile herhangi bir ulusun diğerine karşı desteklenmemesi gerektiğini savunmuştur. Bu bağlamda Slavo-Makedon milliyetçiliğinin körü körüne desteklenmeyeceği de bu kararda açıkça görülmektedir.

Ayrıca, Lenin'e göre, ayrılma, bölünme ve özerklik self-determinasyon hakkının doğal bir sonucu olarak düşünülmemelidir. Her durum tarihin o anında mevcut olan koşulların ışığında değerlendirilmelidir. Daha önce değinildiği üzere, Lenin ayrılma veya özerklik taşıyan her ulusal hareketin Bolşeviklerce desteklenmeyeceğini belirtirken, somut koşulların göz önünde tutulması gerektiğini vurgulayarak, herhangi bir ulusal harekete desteğin enternasyonalist niteliğin korunması ve söz konusu ulusal hareketin başarısının dünya devrimine katkı yapıp yapmaması çerçevesinde karara bağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla her ulusa ait işçilerin ayrı ayrı devletler kurmalarını öncelikli hedef olarak görmemiş, özerklik veya ayrılma yerine merkeziyetçiliği tercih ederek sosyalist bir devlet altında farklı ulusların eşit olarak bir arada yaşamasını her zaman dünya devriminin başarılı olmasına daha uygun bir çözüm olarak görmüştür. Dolayısıyla KKE'nin de Lenin'in bu prensiplerinden hareketle, aldığı kararla Slavo-Makedonlar için özerklik mi federasyon mu yoksa ayrılığın mı daha iyi olacağına mevcut koşullara bakarak yorumlamak ve bunu dünya devrimi ve enternasyonalizm çerçevesinde değerlendirmek için konuyu sonraya bırakmak istemiş olduğu söylenebilir. Slavo-Makedonların özerklik taleplerinin reddi de Lenin'in ilkeleri ile bağdaşmaktadır.

Böylece KKE, daha önceki “Bağımsız ve birleşik bir Makedonya” ifadesi yerine “azınlıklar için eksiksiz eşitlik” ifadesine geçiş yapmıştı. Partinin 1949'a kadar Makedonya politikası bu şekilde değişmeden kalmıştır (Kofos, 1989).

3. 1940'lar ve Yeniden Değişen Makedonya Politikası

1940'lı yıllarda KKE'nin Makedonya politikasını birkaç unsurun şekillendirdiği söylenebilir. Özellikle parti içinde bulunan Slavo-Makedonların siyasal yönelimleri, Ege Makedonyasını topraklarına katmak isteyen Tito'nun federasyon önerisi ile “Slavo-Makedon” milliyetçiliğini kışkırtması ve Bulgarların bölgede etkisini yitirmeye başlaması KKE'nin bu dönemdeki politikasını değerlendirirken göz önünde tutulmalıdır.

Öncelikle bu dönemde Slavo-Makedon azınlığın parti içinde kuvvetlenmesi ve iç savaş sürerken partinin önemli bir unsuru haline gelmeleri siyasal yönelimlerinin daha belirleyici olmasına neden olmuştur. 1940'lı yıllara kadar Slavo-Makedon azınlık, büyük ölçüde Mihailov'un IMRO örgütüne sempati ile bakmıştır. Çünkü Mihailov, "Makedon"lara özgür ve birleşik bir Makedonya devleti kurma vaadi sunmaktaydı. IMRO liderlerine göre, Yunan gerillaları aslında milliyetçiydi ve savaş sonrasında hem Kralı hem de eski düzeni geri getirecekler ve "Makedon"lar yine devlet baskısına maruz kalacaklardı. Bu yüzden Yunan gerillalarına karşı komitalara girmeleri "Makedon"lar için daha uygundu (Rossos, 1997: 47). Fakat bu noktada, Mihailov ve örgütünün projesinin Makedonları Bulgar kimliği etkisi altında tutmak olduğu vurgulanmalıdır. Yani KKE Makedonya bölgesindeki "ulusal sorun"u çözmeye çalışırken, komünizm görüntüsü altındaki Bulgar milliyetçiliği ile mücadele ediyordu. Dolayısıyla KKE'nin Mihailov'un ve BKP'nin projelerine karşı çıkması bu durum ışığında değerlendirilmelidir.

Tito'nun devreye girmesi ise süreci tamamen etkilemiş ve YKP'nin faaliyetleri sonucunda Slavo-Makedonlar IMRO'nun politikasından uzaklaşmışlardır. Özellikle Yugoslav liderin "Makedon" kimliğini ön plana çıkaran "Makedonlar için birleşik bir Makedonya" projesi Slavo-Makedonlar arasında daha çok ilgi uyandırmıştır. Tabii ki YKP'nin bu dönemden itibaren etkisini arttırması KKE açısından bölge üzerinde başka bir çıkar çatışmasının doğmakta olduğunu göstermekteydi. Bu dönemde Vardar (Yugoslav) Makedonya'sında ortaya çıkan ve artık Ege Makedonyası'nda da kendisini hissettiren "Makedon" ulusal bağımsızlık hareketinin IMRO ve işgalcilerin yerel otoritelerinden uzaklaşması KKE'nin kadrolarını da etkilemiştir. KKE'ye sadık olan ve EAM-ELAS'ın sağlam destekçileri olan Slavo-Makedon gerillalar dahi bu harekete doğru yönelmişlerdir (Rossos, 1997: 47-48). Bu durum parti içinde KKE'nin Makedonya politikasında oldukça etkili olmuştur.

Özellikle 1943 yılının yaz mevsiminde Yugoslav Makedonyası'nda iyice örgütlenmiş olan ve daha büyük çapta bir mücadeleye girmeyi amaçlayan (Kofos, 1964: 120-121) Tito, KKE'yi Makedonya konusunda kontrolü altına almak istemiştir. Tito'nun Balkanlara yönelik projesi merkezi Belgrad olan Yugoslavya, Arnavutluk, Bulgaristan ve Kuzey Yunanistan'dan oluşan bir Balkan federasyonuydu (Bjelakovic, 1999: 103) ve bunun gerçekleşmesi için YKP KKE'ye baskı yapmıştır. YKP'nin Merkez Komite üyesi Svetozar Vukmonavić-Tempo ile KKE üyelerinin Yunan Makedonyası'ndaki merkezlerinde yaptıkları toplantı bu baskıyı gözler önüne sermektedir. Bu baskı neticesinde parti altında Makedonya politikasında bir çok değişikliğe gitmiştir. Öncelikle Slavca konuşan gruplar ilk kez resmen "Makedon" milliyetine sahip Yugoslavlar olarak nitelendirilmiştir ve Yunanlardan "Makedon"larla ilgili bazı taleplerde bulunulmuştur. Yunan Makedonyası'nda Slavca konuşan

halktan oluşturulacak örgütlerin faaliyetlerinin ve yönetiminin Yugoslavyalı Makedonlara bırakılması istenmiştir. Bu noktadan sonra artık KKE geçmişte farklı kimlikler altında karşısına çıkan Slavo-Makedon milliyetçi hareketi ile mücadele etmek durumunda kalmıştır. Fakat yine de, Yunan komünistleri Slavo-Makedonlara eşit haklar tanıyacaklarını kabul etmişlerdir. Ayrıca Slavo-Makedonlardan oluşacak birimlerin ELAS dahilinde kurulması konusunda da anlaşmışlardır⁵. Öte yandan, kendi hakimiyet alanlarında Slavo-Makedonların kendi dillerinde eğitim ve basın hakları da tanınmıştır (Kofos, 1964: 118-122).

KKE'nin Tito'nun baskısı ile kabul etmek zorunda kaldığı bu kararlar çerçevesinde yeni politikası değerlendirildiğinde, genel anlamda ideolojik prensiplere bağlı kalındığı ancak aynı zamanda bir çok bakımdan bu prensiplerle bağdaşmayan bir politik tavrın benimsendiği de söylenebilir. Öncelikle kültürel hakların tanınması konusu Lenin'in üzerinde durduğu bir konudur. Lenin'e göre, bir ulusun hakim düşüncelerini hakim sınıf yani burjuvazi tayin etmektedir. Bu bağlamda bir ulusun kültürel mirasını ve değerlerini büyük ölçüde burjuva sınıfının belirlediği söylenebilir. Dolayısıyla bir ulusal kültürü benimsemek aslında burjuvazinin kültürünü benimsemek manasına gelmektedir. Bu nedenle derin siyasi meseleler söz konusuysa, taraf seçiminin ulusal temelde değil, sınıf temelinde olmasını gerekmektedir (Woods ve Grant, 2000). Ancak tabii bunun böyle olması, Lenin'in hiçbir ulusun kültürünün kabul edilmemesi yargısını taşıdığı şeklinde anlaşılmamalıdır. Zira Lenin self-determinasyon hakkının bir savunucusu olarak, toplumların kültürel özelliklerini reddetmemektedir. Buradaki itiraz bir ulusal ayrılıkçı hareketin kültürel haklar bahane edilerek teşvik edilmesine ve ülke içinde farklı ulusların birbirine karşı düşürülerek sınıfsal bölünmeye yol açılmasınadır. Daha açık bir ifadeyle, Lenin bir ulus o ulusa ait olmaları nedeniyle baskı altına tutuluyorlarsa, buna karşıdır. Yunanistan örneğinde Slavo-Makedonların yaşadığı baskı ve zulüm tam olarak bu tarife uymaktadır. Bu nedenle KKE'nin Slavo-Makedonları desteklemesi ideolojik açıdan doğrudur. Fakat Lenin buradan bir adım daha ileri giderek, bir ulusun kültürel ve kimliksel

⁵Bu görüşmeler sonucunda 1943 Ekim'inde Kastoria'da (Kesriye) "Slavo-Makedon Ulusal Kurtuluş Cephesi" (SNOF) kurulmuştur. Örgütün kurulmasından sonra, KKE, SNOF lider kadrosunun Slavo-Makedon milliyetçisi olmasından dolayı bu örgütü dağıtmak için çalışmıştır. Bu mücadele sonucunda iki taraf arasında patlak veren çatışmaya Tito müdahale etmek zorunda kalmıştır. İki grup arasındaki uzlaşma sonucunda ayrı bir Slavo-Makedon tümeni kurulmuştur. Fakat bu birimler zamanla yine kendi politik amaçları doğrultusunda hareket etmeye başlamışlardır ve bu durum parti içinde yeniden büyük sorunlara neden olmuştur (Sfetas, 1995: 297-317). Daha sonra bu örgüt NOF adıyla (Ulusal Kurtuluş Cephesi) yeniden düzenlenmiştir. (Rossos, 1997: 42).

gelişmesine destek verilmesini uygun görmez. Çünkü bu sonunda her şekilde milliyetçiliğe hizmet edecektir. Lenin'e göre, farklı dillerden gelen öğrencilerin farklı okullarda okutulması proleter sınıf mücadelesi mantığıyla çelişmektedir. Marksistler insanın ana dilini kullanmasını, öğrenmesini, öğretmesini, mahkemede ve günlük hayatın diğer alanlarında konuşmasını bir doğal hak olarak görmekle beraber, çocukların dil temelinde ayrı ayrı okullarda okutulmasının açıkça sınıfsal bölünmeyi teşvik edeceğini düşünmektedirler. Lenin'e göre bunun demokrasi ile ilgisi yoktur. Bu tamamen gerici bir tutumdur. Bu açıdan bakılırsa, KKE'nin Slavo-Makedonların kendi dillerinde ayrı okullar kurmalarına ve ayrı silahlı örgütlere sahip olmalarına izin vermeleri Leninist geleneğe ters düşmektedir. Zaten iç savaş sonunda KKE'nin bu politikasının yalnızca sosyalist argümanların arkasına saklanan ve Yugoslav milliyetçiliğini destekleyen Tito'ya yaradığı anlaşılmıştır.

4. İç Savaşın Son Dönemi

İç savaş sona doğru yaklaşırken, KKE, parti içinde oldukça çok sayıda militanı bulunan Slavo-Makedon hareketi kontrol altında tutma ve Tito'ya karşı mücadele etme çabası içindeydi. Görünürde Slavo-Makedon milliyetçi hareketi ile KKE yönetimi arasında bir çekişme söz konusuydu ama asıl süreci belirleyen Tito'nun politikasıydı. 1940'lerden itibaren başlayan ve giderek şiddetini arttıran Tito'nun ve YKP'nin Slavo-Makedon milliyetçiliğini diri tutmaya yönelik faaliyetleri ve bu konuda KKE'ye baskı yapması Makedonya'daki gelişmeleri etkilediği gibi, KKE'nin politikasını da etkilemiştir. Dolayısıyla, partinin bu dönemdeki Makedonya politikasının Tito, Slavo-Makedon hareket ve KKE'nin parti çıkarları üçgeni çerçevesinde değerlendirilmesi gereklidir.

1949 yılı KKE'nin Makedonya politikasında önemli bir dönüm noktasıdır. Yunanistan'da iç savaşın yavaş yavaş sona yaklaşması Makedonya meselesinin daha da karmaşık bir hale gelmesine neden olmuştur. Çünkü bir tarafta DSE⁶ içinde çok sayıda Slavo-Makedon bulunuyordu ve KKE bunların taleplerine büsbütün sırtını dönemezdi. Öte yandan, Slavo-Makedon milliyetçilerini destekleyen ve kıskırtan Tito, iç savaşta Yunan komünistlerine en büyük desteği veren liderdi. Böyle olunca KKE her şeye rağmen Tito'ya da sırtını dönemezdi. Bütün bu şartlar partinin elini zayıflatıyordu. KKE işte tam bu baskıları hissettiği bir anda, Makedonya politikasında önemli bir değişiklik kararı almıştır. 30-31 Ocak'ta toplanan Merkez Komite 5. Birleşik Oturumunda

⁶DSE: Yunanistan Demokratik Ordusu. Yunan iç savaşında KKE'nin örgütlediği ordudur.

alınan kararda “Makedon halkı” DSE ile birlikte verdiği mücadeleden ötürü taltif edilirken, birleşik bir Makedonya’nın kurulacağı ifade ediliyordu. Fakat bu kurulacak Makedonya Yugoslavya ekseninde olmayacaktı. Özellikle bunu vurgulayan KKE, karar metninde “Makedon”lara Yunan ve “Makedon” halklarının birliğini bozacak “yabancı kaynaklı şovenist” hareketlere destek vermemeleri çağrısında bulundu (Kofos, 1964: 175-177). KKE’nin bu toplantısı sonucunda Makedonya politikasında yaptığı bir diğer açılım da Slavo-Makedonlardan oluşan ayrı bir bağımsız birim olan “Ege Makedonyası Komünist Örgütü” (KOEM)⁷’nin kurulmasıdır (Kofos, 2008: 362).

Bu politika değerlendirildiğinde, aslında bu, YKP’nin projesinin Yunanistan ölçeğinde uygulanması olarak adlandırılabilir. Yani bunun yine Marksist-Leninist gelenekle bir bağı bulunmamaktadır. Öncelikle diğer devletlerin kendi sınırları içindeki Makedonya bölgelerini, kurulması hedeflenen KKE liderliğindeki sosyalist Yunanistan’a gönüllü şekilde devretmeyeceği açıkken, birleşik bir Makedonya’dan bahsedilmesi, yayımlıcılığın sosyalist argümanların arkasına saklanarak savunulmasıdır. Sonuçta bu politika üç farklı ülkenin topraklarında yaşayan Slavo-Makedon halkının self-determinasyon hakkının savunulmasına dayandığından, bu üç ülkenin toprak bütünlüğüne yönelik bir tehdit niteliğindedir.

Öte yandan, Slavo-Makedon halkının kültürel gelişimine katkıda bulunmak bu halkı Yugoslavya’nın öngördüğü “Makedon” kimliğine hapsedmek olmamalıydı. Nitekim bu tutum yalnızca Tito’nun işine yarayabilirdi ve zaten böyle de olmuştur. Üstelik Slavo-Makedonlara “yabancı kaynaklı şovenist hareketlere destek vermemeleri” için çağrıda bulunmak, “Makedon” kimliğini yeterince benimsettikten sonra artık geçersiz bir çağrı olmaktadır. Çünkü zaten bölge halkı kendisini “Makedon” olarak tanımlayan Tito ve YKP’nin politikalarına bağlanmışlardı.

KKE yeni politikasını duyurduktan sonra, parti içinden ve dışından büyük tepkilerle karşılaşmıştır. Bu karara muhalif olanlardan bir kısmı Yugoslav yanlıları, bir diğer grup ise, bu kararlarla 1924 politikasına dönülmesinin kitleleri partiden uzaklaştıracağını ileri sürerek, bu değişikliğe karşı çıkanlardı (Kofos, 1964:181-182). Söz konusu kararlardan Kominform da memnun olmadığını ifade etti (Kofos, 1989). Tüm bu tepkilere, Zachariades’in destekçilerinin de uyarıları eklenince, KKE kamuoyunda Makedonya’nın bağımsızlığı konusunda yaptığı açıklamaları yumuşatma yoluna gitti. “Özgür Yunanistan” radyosunda 8 Mart’ta yaptığı yayında Zachariades, Yunanlarla

⁷Ancak 1949 Ağustos’unda iç savaşın DSE’nin nihai yenilgisi ile bitmesinin ardından bu örgüt fiilen ortadan kalkmıştır (Rossos, 1997: 73).

omuz omuza savaşan “Makedonların” zaferden sonra gelecekleri hakkında kararı kendilerinin vereceğini ifade etti (Kofos, 1964:182).

Bu dönemde KKE’nin söylemi göz önünde alınırsa, partinin “birleşik Makedonya”yı vurgulayarak “ılımlı” Slavo-Makedon üyeleri örgüt yapısı içinde tutmaya çalıştığı söylenebilir. Aynı zamanda parti yönetimi meselenin çözümünün tamamen Yugoslavya lehine olmaması için de çabalamaktadır. Fakat Tito “Makedon” kimliğini bu kadar işledikten ve Slavo-Makedonlara askeri, kültürel ve siyasi alanda büyük destek verdikten sonra KKE’nin bu halkı geri kazanmak için ortaya attığı bu tezlerin tutmayacağı son derece açıktı.

Öte yandan, KKE bu politikayı YKP Kominform’dan dışlandıktan sonra uygulamaya başlamıştır. Bu yeni politika, Yunanistan’daki “Makedon” hareketinin niteliğini ve etkinliğini yansıtmakta ve 1860’lardan beri “Makedon” milliyetçilerinin savunduğu ideallerle örtüşür şekilde self-determinasyon hakkının ve “birleşik Makedonya” talebinin tanınması prensibine dayanmaktadır. KKE Yugoslavya’yı bu süreçten dışlamak istemiştir. Ancak partinin bunu Tito-Stalin çatışması sonucunda Komintern’de baş gösteren Tito karşıtı propaganda süreci içinde kendi kısa-dönemli çıkarları ve taktik kazançları için kullandığı söylenebilir. Nitekim bir süre sonra KKE yeniden geri adım atmıştır. 9 Ekim 1949 tarihinde Merkez komite 6. Birleşik Oturumunda Bartziotas’ın yaptığı açıklama bu durumu göstermektedir. Parti “Makedonya Sorunu”na yönelik yapılan açıklamada 1935 yılında kabul edilmiş olan “ulusal eşitlik” sloganına geri döneceğini belirtmiştir.

Ancak KKE’nin parti içinde Yugoslavların etkinliğini kırmak, Makedonlara Tito’nun vaat ettiği birleşik Makedonya yerine -kurulması daha fazla şüpheli olan- bir federasyon içinde birleşik Makedonya fikrini benimsetmek ve Tito yanlısı olan NOF kadrolarını tamamen gözden düşürmek amacıyla yaptığı bu değişiklik başarılı olamamıştır ve “Makedonlar” Tito’yla olan bağlarını koparmamışlardır. Hatta bu çabalar Ege Makedonyası’ndakileri dahi yatıştırmaya yetmemiştir. KKE’nin bu politikaları Yunanlar tarafından da hoş karşılanmamıştır (Rossos, 1997: 73-75). Ağustos ayında gelen yenilgiye kadar NOF liderleri de konumlarını değiştirmeyip, ayrılıkçı çizgilerini korumuşlardır.

5. Makedonya Meselesi’nin Yunanistan için Bitişi

1949 Ağustos’unda Vitsi-Grammos’taki saldırıda Yunan ulusal ordusunun DSE’yi bozguna uğratması ile iç savaş bitmiş ve yaklaşık 35.000 Slavo-Makedon ülkeyi terk etmiştir. Ağustos ayının son haftasında Arnavutluk’a kaçan gerillaların arasında KKE yönetimi de bulunuyordu (Kofos, 1964: 183-188).

DSE'nin yenilgisinden sonra KKE yönetimi hem ülkeyi terk etmek zorunda kalmış hem de Yugoslav komünistleri ile "Makedonları" "paylaşma" kavgasına tutulmuştur. Her iki taraf da Slavo-Makedonları kendi yörüngesine çekme mücadelesi içine girmiştir. Bu bağlamda Yugoslavya, "Egenin Sesi" (Egejskiglas) isimli bir de gazete yayınlayıp propaganda faaliyetlerine girişirken, KKE ise "Narodno-Osvoboditelen Revolutsionarna Organizatsia/İlinden"i kurmuştur. KKE yönetimi İlinden'in Slavo-Makedonların ulusal haklarını savunacak "gerçek" örgütleri olacağını iddia ediyor, NOF'i "Yugoslav kaynaklı emperyalist" bir örgüt olarak nitelendiriyordu.

Ancak İlinden de uzun ömürlü olmamıştır. 1954'e gelindiğinde, İlinden'in üyeleri ya Makedon Halk Cumhuriyetine gittiler veya bulundukları ülkeye uyum sağlayarak, bu mücadeleden vazgeçtiler. KKE de 1956'da Makedonya politikasında yeniden değişime gitmek durumunda kalmıştır (Kofos, 1964: 200-204). Ancak bu dönem makalenin ele aldığı tarih aralığının dışında kaldığından ele alınmayacaktır. Fakat bu son süreçte KKE'nin Slavo-Makedonlara yönelik politikası göz önüne alındığında, bu politikanın da Marksist-Leninist diskurla ilgisinin olmadığı, sadece YKP'nin politikasına alternatif yaratma çabası içinde kurgulandığı söylenebilir. KKE'nin amacı kadrolarında önemli sayıda bulunan Slavo-Makedonları ve bu militanların hakim olduğu Makedonya bölgesini Yugoslavya'ya kaptırmamaktı ve bunun için bazı tavizlerde bulunulmuştu fakat parti bunları da uygulamamış, daha çok günü kurtarmak denebilecek dengesiz ve kısa dönem çıkarlara dayalı bir tutum içine girmiştir.

Sonuç: KKE'nin Makedonya Politikasının Değerlendirilmesi

KKE'nin 19.yüzyıldan itibaren Balkan devletlerinin mücadele alanı haline gelmiş olan Makedonya'ya dair politikası değerlendirildiğinde iki nokta dikkati çekmektedir. Öncelikle, parti başlangıçta Slavo-Makedonların varlığını tanımakta tereddütlü davranışa da, genel olarak bu halkın kimliğini ve self-determinasyon hakkını savunmuştur. Bu açıdan Marksist-Leninist geleneğe uygun şekilde davrandığı söylenebilir. Ancak self-determinasyon hakkı ayrılık istemi ile birleşerek ortaya çıktığında bunu zaman zaman desteklemiş, zaman zaman da buna karşı çıkmıştır. Bilindiği gibi, Lenin de ayrılık taleplerinin bu talebin emperyalizme hizmet edip etmemesine göre destekleneceğini ifade etmiştir. KKE ise burada aslında Yunanistan'ın sınırları açısından bir endişe içindedir. Bu ayrılıkçı taleplere verilen destek genellikle göstermelik olmuştur ve bu ikilem, parti içinde kuvvetli bir Slavo-Makedon unsurun bulunmasına ve özellikle iç savaşın sonlarına doğru komünistlerin asıl desteği Yugoslavya'dan

görmeleri nedeniyle Slavo-Makedon kimliğinin savunuculuğunu üstlenen YKP'ye bazı tavizlerde bulunmak zorunda kalmasına bağlanabilir.

Slavo-Makedon kimliğinin geliştirilmesi açısından partinin olumlu bir tavır içine girmesi ise Leninist ilkelerle bağdaşmamaktadır. Çünkü daha önce değinildiği üzere, Lenin herhangi bir ulusal kültürün gelişmesi ve derinleşmesine yönelik çabaların tehlikeli olduğunu çünkü bunun bir şekilde milliyetçiliğe mevzi kazandıracağına inanıyordu. Bunun böyle olduğu başta Bulgar kimliğini benimsemiş olan Slavo-Makedonların yirmi-otuz senelik bir süre içinde tutum değiştirerek "Makedon" kimliğini sahiplenmeleri ve hatta SNOF ve NOF meselelerinde görüldüğü gibi aşırı milliyetçi görüşe kaymalarından da anlaşılmaktadır. KKE iç savaşta büyük desteği nedeniyle YKP ile ilişkilerini sıkı tutmak durumunda olduğundan, Slavo-Makedon kimliğinin önündeki engelleri de bir bir kaldırarak ayrı okullar kurmalarına ve ayrı silahlı örgütler içinde toplanmalarına müsaade etmiştir. Bu durum Lenin'in öngördüğü bir dilin başka dil tarafından baskı altında tutulması durumunda baskı altındaki dile ve kültüre destek verilmesi kaidesine uymakla beraber, bir ulusun milliyetçiliğini bir başkasının kine tercih etmek şeklinde gerçekleştiği için Marksistlerin aleyhinedir. Daha önce değinildiği üzere, çocukların dillerine göre ayrı okullarda yetişmelerine Lenin tamamen karşı çıkmıştır çünkü bu işçi sınıfını bölmekten başka bir amaca hizmet etmez.

Sonuç olarak, KKE bir Balkan komünist partisi örneği olarak Makedonya meselesinde diğer Balkan komünist partileri kadar Marksist-Leninist ilkeleri dışlamış ve son kertede stratejik ve siyasi çıkarları doğrultusunda dengesiz ve tutarsız bir politika ortaya koymuştur.

Kaynakça

- Bjelakovic, Nebojsa (1999), "Comrades and Adversaries: Yugoslav-Soviet Conflict in 1948 A Reappraisal", *East European Quarterly*, 13 (1): 97-113.
- Hacısalihoğlu, Mehmet (2008), *Jön Türkler ve Makedonya Sorunu (1890-1918)* (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları).
- Kofos, Evangelos (1989), "The Impact of the Macedonian Question on Civil Conflict in Greece (1943-1949)", *Hellenic Foundation for Defense and Foreign Policy Occasional Papers*, 3: 1-31.

- Kofos, Evangelos (1964), *Nationalism and Communism in Macedonia*, (Selanik: Institute for Balkan Studies)
- Kofos, Evangelos (2008), "Elliniko Kratos kai Makedonikes Tautotites (1950-2005)", Stefanidis, Ioannis, Blasis, Blasis ve Kofos, Evangelos (eds.), *Makedonikes Tautotites sto Hrono*, (Atina: Ekdosis Pataki): 355-418.
- Kousoulas, D. George (1965), *Revolution and Defeat: The Story of the Greek Communist Party* (Londra: Oxford UP).
- Löwy, Michael (1977), "Marksistler ve Ulusal Sorun", [http://www.birikimdergisi.com/birikim/dergiyazi.aspx?did=2&dsid=271&dyid=4179&yazi=Marksistler ve Ulusal Sorun](http://www.birikimdergisi.com/birikim/dergiyazi.aspx?did=2&dsid=271&dyid=4179&yazi=Marksistler+ve+Ulusal+Sorun) (22.12.2011).
- Papapanagiotou, Alekos (1992), *To Makedoniko Zitima kai to Balkaniko Kommounistiko Kinima 1918-1939* (Atina: Themelio).
- Rossos, Andrew (1997), "Incompatible Allies: Greek Communism and Macedonian Nationalism in the Civil War in Greece: 1943-1949", *The Journal of Modern History*, 69 (1): 42-76.
- Sfetas, Spuridon (1995), "Autonomist Movements of Slavophones in 1944: The Attitude of the Communist Party of Greece and the Protection of Greek-Yugoslav Border", *Balkan Studies*, 36 (2): 297-317.
- Woods, Alan ve Grant, Ted (2000), "Marxism and the National Question", <http://www.marxist.com/marxism-national-question250200.htm> (20.12.2011).